

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
НДІ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ТА
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ

*Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції
(29-30 квітня 2020 року, м. Ужгород)*

Ужгород – 2020

LAW FACULTY
INSTITUTE FOR COMPARATIVE PUBLIC LAW AND
INTERNATIONAL LAW

TRANSCARPATHIAN LEGAL READINGS

*Materials of the 12-th International Scholarly Conference
(April 29-30, 2020, Uzhhorod)*

Uzhhorod – 2020

Редакційна колегія:

Рогач О.Я. – проректор із науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Лазур Я.В.** – декан юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Булеца С.Б.** – завідувач кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Бисага Ю.М.** – завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Бєлов Д.М.** – професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Білаш О.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Галас В.І.** – завідувач кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Андрушко А.В.** – доцент кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Гецько В.В.** – доцент кафедри міжнародного права, к.ю.н.; **Динис Г.Г.** – завідувач кафедри міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., професор; **Заборовський В.В.** – професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Карабін Т.О.** – завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н.; **Менджул М.В.** – доцент кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Попович Т.П.** – доцент кафедри теорії та історії держави і права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Рошканюк В.М.** – завідувач кафедри господарського права УжНУ, к.ю.н., доцент; **Савчин М.В.** – директор НДІ порівняльного публічного права та міжнародного права ДВНЗ «УжНУ», д.ю.н., професор; **Ступник Я.В.** – завідувач кафедри кримінального права та процесу УжНУ, к.ю.н., доцент; **Черевко П.П.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Фрідманський Р.М.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент; **Хохлова І.В.** – заступник декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ», к.ю.н., доцент.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Ужгородського національного університету
(протокол № 3 від 4 червня 2020 року)

*Органітет XII Міжнародної науково-практичної конференції
«Закарпатські правові читання» може не поділяти думку учасників.
Матеріали доповідей подано в авторській редакції.*

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	10
I. СИНЕРГЕТИКА ПРАВА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ	13
Асланов С.А. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	13
Бадида А.Ю. ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ У ФРАНЦУЗЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: МОЖЛИВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	19
Бігун В.С. ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРАВОСУДДЯ: ШТРИХИ СУЧАСНОГО ДИСКУРСУ	25
Биркович О.І. СУДОУСТРІЙ ТА СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ (1917-1990 РОКИ).....	35
Бліхар В.С. АКСІОСФЕРА СТАНОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ, ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС.....	41
Геревич М.О. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА СПАДЩИНА АВГУСТИНА ВОЛОШИНА: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА.....	47
Гудима Д.А., Литвинюк К.О. ЧИ Є МІСЦЕ ДЛЯ БІОЛОГІЗАТОРСЬКОГО ПІДХОДУ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ? (РОЗМІРКОВУВАННЯ НАД КОНЦЕПЦІЄЮ «ВІЙНИ ВСІХ ПРОТИ ВСІХ» ТОМАСА ГОББСА)	55
Дашковська О.Р. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	64
Дудаш Т.І. ПРАВОВА АРГУМЕНТАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	68
Когут М.Г. СОЦІАЛЬНІ ТЕОРІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	78
Копча В.В., Копча Н.В. ДЕРЖАВА ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ	86
Онищук І.І. ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ.....	91
Переш І.Є. «ЖИВЕ ПРАВО» ЄВГЕНА ЕРЛІХА В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	100

Солодуха Є.О. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ФАКТОРИНГУ	384
Станкович О.Ф. ПРАВО НА ДОНОРСТВО В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: ПРЕЗУМПЦІЯ ЗГОДИ ТА НЕЗГОДИ	386
Шатохін Б. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО НАДАННЯ УТРИМАННЯ КОЛИШНЬОМУ ПОДРУЖЖЮ	392
Чепис О.І. СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОВЖИВАННЮ ПАТЕНТНИМИ ПРАВАМИ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ.....	395
Явор О.А. ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	402
VI. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (XX – ПОЧ.ХХІ СТ.)	410
Бліхар М.М. РОЛЬ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРАВА В РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	410
Гецько В.В. ВЗАЄМОДІЯ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: ГОРИЗОНТАЛЬНІ ПРАВА ТА ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВ.....	417
Котляр О.І. ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ЗМІНИ КЛІМАТУ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ПРАВ ЛЮДИНИ	422
Сливка С.В. ГІБРИДНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ СХОДУ УКРАЇНИ ТА КРИМУ).....	425
VII. ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ	430
Андрушко А.В. БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	430
Нестерова І.А. ЩОДО ДЕЯКИХ ЗАХОДІВ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ.....	444
Ступник Я.В. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ЗЛОЧИННОСТІ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ	452
Черниченко І.В. ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО АРЕШТ МАЙНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩОДО ЯКОЇ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ	458

Секція VII.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА І ПРОЦЕСУ

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Андрушко А.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Ужгородського національного університету*

Питання про об'єкт торгівлі людьми у кримінально-правовій літературі є одним із найбільш дискусійних. З цього приводу Я.Г. Лизогуб зазначає, що «з огляду на високу змістовну диференційованість, а часом і полярність дій, що становлять собою злочин, передбачений ч. 1 ст. 149 КК, чітко визначити основний безпосередній об'єкт злочину майже неможливо»¹.

¹ Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Київ: ВД «Дакор», 2013. С. 115.

² Кримінальне право України: Особлива частина: підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ: Юрінком Інтер; Харків: Право, 2003. С. 77.

³ Бекмагамбетов А.Б. Правовые основы криминализации торговли людьми в уголовном законодательстве Республики Казахстан: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Челябинск, 2005. С. 16.

⁴ Борисов В.І. Вибрані твори / уклад.: В.В. Базелюк, С.В. Гізімчук, Л.М. Демидова та ін.; відп. за вип. М.В. Шепітько. Харків: Право, 2018. С. 321, 614; Борисов В.І., Козак В.А. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: характеристика складу злочину. *Альманах кримінального права: збірник статей. Вип. 1* / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. Київ: Правова єдність, 2009. С. 154; Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / за ред. проф. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Харків: Право, 2015. С. 92; Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Т. 2: Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. Харків: Право, 2013. С. 112. 5 Буряк М.Ю. Торговля людьми и борьба с ней (криминологические и уголовно-правовые аспекты): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Владивосток, 2005. С. 150.

На думку переважної більшості дослідників, основним безпосереднім об'єктом даного злочину є особиста свобода (воля) людини (або ж суспільні відносини, які забезпечують особисту свободу (волю) людини). Таку точку зору відстоюють, зокрема, М.І. Бажанов², А.Б. Бекмагамбетов³, В.І. Борисов⁴, М.Ю. Буряк⁵, Т.А. Военна⁶, О.Г. Горбань⁷, С.В. Громов⁸, С.Ф. Денисов⁹, Т.В. Долголенко¹⁰, Д.А. Душко¹¹, К.В. Євстифеева¹², Л.Ю. Єгорова¹³, І.Д. Измайлова¹⁴, Л.В. Иногамова-Хегай¹⁵, Г.К. Ищенко¹⁶, Ф.М. Кадников¹⁷, О.О. Кислова¹⁸,

⁶ Военная Т.А. Посягательства на свободу человека, связанные с его эксплуатацией (по законодательству Российской Федерации и Республики Казахстан): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Челябинск, 2010. С. 21.

⁷ Горбань Е.Г. Противодействие торговле людьми (уголовно-правовой и криминологический аспекты): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2012. С. 23.

⁸ Громов С.В. Уголовно-правовая характеристика торговли людьми и использования рабского труда: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2006. С. 19.

⁹ Денисов С.Ф., Сердюк П.П. Торговля людьми: проблема правового визначення поняття. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 2 (2). С. 129.

¹⁰ Долголенко Т. Уголовная ответственность за торговлю людьми. *Уголовное право*. 2004. № 2. С. 23.

¹¹ Душко Д.А. Уголовно-правовая характеристика торговли людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Краснодар, 2009. 24 с. – С. 8, 14.

¹² Евстифеева Е.В. Теоретические проблемы уголовно-правовой ответственности за торговлю людьми: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Саратов, 2002. С. 8, 77.

¹³ Егорова Л.Ю. Торговля несовершеннолетними: проблемы квалификации: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2007. С. 8.

¹⁴ Измайлова И.Д. Уголовная ответственность за торговлю людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2007. С. 8, 17.

¹⁵ Иногамова-Хегай Л.В. Торговля людьми в российском и международном уголовном праве. *Организованная преступность и коррупция: результаты криминологическо-социологических исследований. Выпуск 1* / под ред. д.ю.н., проф. Н.А. Лопашенко. Саратов, 2005. С. 89.

¹⁶ Ищенко Г.К. Уголовно-правовые и криминологические меры противодействия торговле людьми и использованию рабского труда: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ростов-на-Дону, 2010. С. 80.

¹⁷ Кадников Ф.Н. Криминологическая характеристика и предупреждение преступлений, связанных с торговлей людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2007. С. 13, 16.

¹⁸ Кислова Е.А. Уголовно-правовые средства противодействия рабству и торговле людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2005. С. 17.

В.А. Козак¹, О.О. Коротич², В.О. Навроцький³, Г.В. Овчиннікова⁴, Є.М. Полянська⁵, П.П. Сердюк⁶, А.І. Тукубашева⁷, М.І. Хавронюк⁸ та Є.Є. Шалімов⁹. Зауважимо, що окремі вітчизняні науковці таку свою позицію висловлювали в період існування перших двох редакцій статті про відповідальність за торгівлю людьми, які породжували менше дискусій з приводу об'єкта розглядуваного посягання.

При цьому більшість з перерахованих авторів або не уточнюють, що мають на увазі під свободою особи як основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми або ж розуміють її як свободу пересування та вільного вибору місця перебування. Деякі ж вказують і на інші прояви свободи. Приміром, М.Ю. Буряк вважає, що безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є особиста свобода, що складається з фізичної, яка полягає у можливості особи вільно обирати на свій розсуд місце перебування, і поведінкової, що виключає фізичне або психічне примушування¹⁰. О.О. Кислова

¹ Борисов В.І., Козак В.А. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: характеристика складу злочину. *Альманах кримінального права: збірник статей*. Вип. 1 / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. Київ: Правова єдність, 2009. С. 154; Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. С. 43; Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Т. 2: Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. Харків: Право, 2013. С. 112.

² Коротич Е.А. Уголовно-правовая охрана личной свободы: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Минск, 2016. С. 5.

³ Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина: курс лекцій. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2000. С. 198.

⁴ Гилинский Я.И., Овчинникова Г.В. Торговля людьми: криминологический и уголовно-правовой анализ: учебное пособие. Санкт-Петербург, 2008. С. 16.

⁵ Полянская Е.М. Проблемы предупреждения использования рабского труда и торговли людьми: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2014. С. 18.

⁶ Денисов С.Ф., Сердюк П.П. Торгівля людьми: проблема правового визначення поняття. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 2 (2). С. 129.

⁷ Тукубашева А.И. Уголовно-правовые и криминологические аспекты торговли людьми (на материалах Кыргызской Республики): автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Бишкек, 2011. С. 15.

⁸ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2018. С. 443.

⁹ Шалимов Е.Е. Уголовно-правовые и криминологические проблемы торговли людьми: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Саратов, 2007. С. 63.

¹⁰ Буряк М.Ю. Торговля людьми и борьба с ней (криминологические и уголовно-правовые аспекты): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Владивосток, 2005. С. 150.

особисту свободу як об'єкт торгівлі людьми визначає як можливість вільно, незалежно від зовнішнього примусового впливу реалізовувати власне волевиявлення при визначенні особою місця свого перебування, напрямків пересування, вибору роду занять і вчиненні будь-яких правомірних дій (бездіяльності)¹. З точки зору К.В. Авдєєвої, торгівля людьми посягає на соціально значущі інтереси і відносини у сфері захисту особистої, політичної та професійної свободи людини; крім того, кримінально-правовій охороні підлягають свобода праці, творчості, думки². На думку І.Д. Измайлової, під свободою особи як безпосереднім об'єктом торгівлі людьми слід розуміти не лише можливість особи вільно пересуватися у просторі, але й обирати на свій розсуд місце перебування, а також сферу реалізації своїх творчих, трудових та інших прагнень (інтересів)³. На переконання Л.В. Иногамової-Хегай, торгівля людьми посягає передусім на суспільне відношення, пов'язане з фізичною свободою особи, а також зі свободою особи займатися суспільно-корисними видами діяльності⁴.

Таким чином, попри те, що основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми найчастіше визнається свобода (воля) особи, в юридичній літературі немає єдності поглядів на те, які саме прояви цієї свободи (волі) завжди потерпають у разі вчинення вказаного діяння. Не вдаючись наразі до глибшого аналізу, зазначимо, що більшість наведених міркувань видаються недостатньо переконливими. Приміром, наврод чи є підстави стверджувати, що у всіх випадках вчинення торгівлі людьми порушується право особи на вільний вибір роду занять. Так само далеко не завжди від розглядуваного посягання страждає свобода пересування та вільного вибору місця перебування.

На переконання другої групи дослідників, основним безпосереднім об'єктом даного злочину є особиста свобода (воля) та особиста недоторканність людини (або ж суспільні відносини, що забезпечують особисту свободу та особисту недоторканність людини). Таку позицію займають,

¹ Кислова Е.А. Уголовно-правовые средства противодействия рабству и торговле людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2005. С. 17.

² Авдеева Е.В. Механизм уголовно-правового регулирования свободы личности в Российской Федерации: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Иркутск, 2013. С. 113.

³ Измайлова И.Д. Уголовная ответственность за торговлю людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2007. С. 17.

⁴ Иногамова-Хегай Л.В. Торговля людьми в российском и международном уголовном праве. *Организованная преступность и коррупция: результаты криминологического-социологического исследований. Выпуск 1* / под ред. д.ю.н., проф. Н.А. Лопашенко. Саратов, 2005. С. 89.

зокрема, І.А. Вартилицька¹, Т.В. Варфоломеева², А.О. Жинкін³, В.О. Корнієнко⁴, Я.Г. Лизогуб⁵, О.С. Наумова⁶, Д.О. Негодченко⁷, А.С. Політова⁸, І.В. Сингаївська⁹, Є.Л. Стрельцов¹⁰, Є.В. Фесенко¹¹ та С.Д. Шапченко¹². Вважаємо, що для характеристики об'єкта торгівлі людьми особиста недоторканність самостійного значення не має, оскільки є доволі широким поняттям (навіть якщо мати на увазі лише тілесну та психічну недоторканність), яке, по суті, можна застосувати до будь-якого злочину проти особи.

¹ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2016. С. 341.

² Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. С. 384.

³ Жинкин А.А. Торговля людьми и использование рабского труда: проблемы квалификации и соотношение со смежными составами преступлений: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Краснодар, 2006. С. 16.

⁴ Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / за заг. ред. Є.Л. Стрельцова. Харків: Одиссей, 2009. С. 55.

⁵ Лизогуб Я.Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. С. 9; Лизогуб Я.Г., Яценко С.С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: навчальний посібник / наук. ред. д-р юрид. наук, проф. С.С. Яценко. Київ: Атіка, 2005. С. 36.

⁶ Наумова О.С. Кримінально-правова протидія злочинам проти волі особи (за статтями розділу III Особливої частини КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. С. 95–96.

⁷ Негодченко Д.О. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми в Україні та інших країнах: порівняльно-правовий аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. С. 16.

⁸ Політова А.С. Кримінально-правова характеристика злочинів проти свободи особи за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. С. 8.

⁹ Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 185.

¹⁰ Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / відп. ред. Є.Л. Стрельцов. Харків: Одиссей, 2012. С. 281.

¹¹ Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. С. 384.

¹² Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С.С. Яценко. Київ: А.С.К., 2006. С. 281.

З точки зору третьої групи дослідників, основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є людська гідність (Я.Г. Лизогуб¹) або ж честь та гідність людини (Б.Р. Бухорієв², Д.О. Негодченко³). Свою позицію деякі з вказаних авторів обґрунтовують вкрай непереконаливо. Так, Д.О. Негодченко зазначає: ст. 149 включена до розділу III Особливої частини КК України, яка має назву «Злочини проти волі, честі та гідності особи», однак посягання на волю не завжди має місце, оскільки трапляються випадки, коли особу продають за її добровільною згодою з використанням її уразливого стану. З огляду на це основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми слід вважати честь та гідність особи⁴.

На думку ще однієї групи науковців (О.В. Авраменка⁵, М.Д. Дякур⁶, В.М. Підгородинського⁷, Є.Д. Скулиша⁸, А.В. Шевчука⁹), основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є воля, честь та гідність особи (або ж суспільні відносини, що забезпечують свободу, честь та гідність лю-

¹ Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Київ: ВД «Дакор», 2013. С. 115.

² Бухориев Б.Р. Уголовно-правовые меры предупреждения торговли людьми (по материалам Республики Таджикистан): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2018. С. 42–44.

³ Вербенський М.Г., Мінка Т.П., Негодченко Д.О. Протидія торгівлі людьми в Україні: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 80, 147; Негодченко Д.О. Юридичний аналіз структури злочину, передбаченого ст. 149 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. Вип. 2. С. 309.

⁴ Негодченко Д.О. Юридичний аналіз структури злочину, передбаченого ст. 149 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. Вип. 2. С. 309.

⁵ Авраменко О.В. Відмінність торгівлі людьми від незаконного позбавлення волі або викрадення людини та насильницького зникнення. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 листопада 2018 р.)* / упор. О.В. Авраменко, С.С. Гнатюк, І.В. Красницький, С.І. Мельник. Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 5.

⁶ Шевчук А.В., Дякур М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина): навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 64.

⁷ Кримінальне право України: навч.-метод. посіб. / за ред. В.О. Тулякова. Одеса: Фенікс, 2011. С. 112; Підгородинський В.М. Відповідальність за торгівлю людьми за кримінальним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2005. С. 9.

⁸ Скулиш Є. Структурні компоненти формування теоретичних основ протидії торгівлі людьми в Україні. *Право України*. 2010. № 4. С. 286.

⁹ Шевчук А.В., Дякур М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина): навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. С. 64.

дини), тобто ототожнюють родовий об'єкт даного злочину з основним безпосереднім. Детального обґрунтування своєї позиції перераховані дослідники, на жаль, не наводять.

Стосовно аналізованого питання ряд авторів висловлювали точки зору, подібні до зазначених вище. Так, на думку О.В. Наден, об'єктом торгівлі людьми є честь і свобода особи¹. В.О. Іващенко вважає, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що гарантують право на забезпечення та захист волі, гідності і особистої недоторканності особи². З точки зору І.Б. Газдайки-Василишин, С.О. Молотова та Т.І. Созанського, об'єктом даного посягання є суспільні відносини щодо забезпечення охорони честі та гідності особи, а в разі вчинення дії за відсутності згоди людини – також і волі особи³. С.Ф. Денисов та В.В. Канівець переконані, що основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є фізична свобода, гідність і особиста недоторканність людини⁴. На думку І.Б. Гетьмана, основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є суспільні відносини, що забезпечують особисту свободу і безпеку людини⁵. К.М. Іскров вважає, що безпосереднім об'єктом розглядуваного злочину є людина та її свобода⁶.

Таким чином, найпоширенішою у доктрині кримінального права є точка зору, згідно з якою основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є свобода (воля) особи (як самостійна цінність, якій у разі вчинення розглядуваного злочину заподіюється шкода, або ж як одна

¹ Наден О.В. Торговля жінками як кримінально-правова та соціальна проблема сучасності. Монографія. Київ: Атіка, 2004. С. 110.

² Іващенко В.О. Кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2000. С. 8; Іващенко В.О. Торговля жінками та дітьми (кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби). Монографія. Київ: Атіка, 2004. С. 26.

³ Газдайка-Василишин І.Б., Молотов С.О., Созанський Т.І. Кримінально-правова характеристика злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми: посібник для підрозділів Національної поліції у схемах. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 5.

⁴ Денисов С.Ф., Канівець В.В. Деякі аспекти кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. *Дотримання прав жінок та завдання правоохоронних органів України: зб. наук. статей*. Харків – Київ: Ун-т внутр. справ; Міжн. жіночий правозах. центр Ла Страда-Україна, 1999. С. 128.

⁵ Гетман І.Б. Уголовная ответственность за торговлю людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Тюмень, 2010. С. 13.

⁶ Іскров К.М. Об'єкт злочину «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» (стаття 149 Кримінального кодексу України). *Правова держава*. 2009. № 11. С. 115.

із таких цінностей). Водночас не бракує й критиків цієї позиції, які підкреслюють, що свобода (воля) людини потерпає від торгівлі людьми не завжди, а тому не може визнаватись основним безпосереднім об'єктом цього злочину¹. Така точка зору аргументується тим, що потерпіла особа нерідко дає згоду на вчинення щодо себе відповідних дій, тобто «розпоряджається собою за своїм розсудом, вільно здійснює вибір та діє відповідно до своїх інтересів і цілей»², а тому про посягання на її свободу (волю) не може йтися.

Аналіз емпіричної бази дійсно засвідчує, що потерпілі від досліджуваного злочину особи здебільшого дають згоду на вчинення щодо них відповідних дій. Разом з тим констатація цього факту не означає, що свобода (воля) особи не страждає у разі вчинення торгівлі людьми. Свобода, як відомо, полягає у можливості самостійного вибору особою своєї поведінки. З огляду на це, на наш погляд, має рацію В.А. Козак, який підкреслює, що для визнання вчинку людини актом її вільного волевиявлення необхідно констатувати відсутність будь-яких факторів, котрі могли б спотворити уявлення особи про сутність здійснюваного нею вчинку (помилка, обман), або ж створити видимість внутрішньої волі при її відсутності (фізичний або психічний примус, збіг несприятливих обставин тощо). Формування внутрішньої волі особи має бути свобідним, тобто не повинно бути жодного фактора,

¹ Див., зокрема: Вербенський М.Г., Мінка Т.П., Негодченко Д.О. Протидія торгівлі людьми в Україні: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 147; Бухориев Б.Р. Уголовно-правовые меры предупреждения торговли людьми (по материалам Республики Таджикистан): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2018. С. 42; Карташова И.А. К вопросу об определении основного непосредственного объекта торговли людьми и использования рабского труда и о месте данных составов преступлений в структуре Уголовного кодекса Российской Федерации. *Вестник Краснодарского университета МВД России*. 2010. № 3. С. 36; Негодченко Д.О. Юридичний аналіз структури злочину, передбаченого ст. 149 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. Вип. 2. С. 309; Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 80–82; Орлеан А.М. Соціальна обумовленість криміналізації та кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. С. 10; Стукалов В.В. Уголовно-правовые аспекты торговли людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ростов-на-Дону, 2012. С. 19.

² Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 80.

який нав'язував би особі той чи інший варіант поведінки¹. Вважаємо, законодавець не випадково вказує на конкретні способи вчинення торгівлі людьми у формах вербування, переміщення, переховування, передачі або одержання людини. У разі, якщо вказані дії було вчинено з використанням хоча б одного із перерахованих у ст. 149 КК України способів, згода потерпілої особи не має братися до уваги. На цьому акцентується увага в Протоколі про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (п. «b» ст. 3). Наприклад, у разі, якщо для вербування особи було використано обман, її згода не має враховуватись, оскільки усвідомлений вибір цієї особи був спотворений повідомленням їй неправдивих відомостей чи замовчуванням відомостей, повідомлення про які могло б вплинути на нього. Те ж саме стосується, для прикладу, застосування до потерпілого фізичного чи психічного насильства або ж використання його уразливого стану. В.А. Козак слушно зауважує, що вибраний потерпілою особою варіант поведінки в такому разі також не можна розглядати як акт її свобідної волі, оскільки для неї він є вимушеним, крайнім². Зауважимо, що до такого висновку інколи доходять й вітчизняні суди. Наприклад, колегія суддів Кременецького районного суду Тернопільської області слушно підкреслила, що «згода потерпілих на роботу в парниках була не добровільною, а вимушеною, зумовленою уразливим становищем внаслідок збігу об'єктивних тяжких особистих та сімейних обставин, що істотно обмежувало їх у можливості вільного вибору та не відповідало їх справжнім інтересам. Саме сукупність таких обставин і була вміло використана Особою-2 та Особою-1 для впливу на волю потерпілих з метою їх подальшого вербування, переміщення, переховування та передачі з метою експлуатації»³. Подібний висновок зробив також Комінтернівський районний суд м. Харкова: «в даному випадку воля потерпілої, котра погодилась на пропозицію обвинуваченого, була лише "умовно добровільною", оскільки, незважаючи на наявність інформованої згоди, обвинувачений Особа-4 використав вразливе становище потерпілої, яка погоди-

¹ Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. С. 34.

² Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. С. 38–39.

³ Вирок колегії суддів Кременецького районного суду Тернопільської обл. від 11 листопада 2016 р. (справа № 601/693/15-к) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62702364>

лась на власну експлуатацію всупереч своїм справжнім внутрішнім інтересам тільки тому, що розраховувала таким способом вирішити свої матеріальні проблеми, викликані конкретною скрутною соціальною ситуацією»¹.

Зважаючи на викладене, маємо достатні підстави стверджувати, що основним безпосереднім об'єктом розглядуваного злочину потрібно визнавати особисту свободу (конкретно – свободу людини розпоряджатися собою й приймати самостійні рішення без будь-якого впливу ззовні).

Водночас необхідно підкреслити, що основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми слід визнавати свободу саме у вказаному її розумінні, а не фізичну свободу, як вважає чимало авторів. Аналіз емпіричної бази дозволяє стверджувати, що під час вчинення розглядуваного діяння потерпілі порівняно рідко позбавляються можливості вільно пересуватися та вибирати місце свого перебування², а тому визнавати фізичну свободу основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми немає підстав.

Поряд з наведеними вище, в юридичній літературі висловлювалися також доволі оригінальні погляди на об'єкт аналізованого злочину. Так, на переконання В.В. Стукалова, об'єктом торгівлі людьми слід визнавати громадську безпеку як стан захищеності життєво важливих

¹ Вирок Комінтернівського районного суду м. Харкова від 31 січня 2017 р. (справа № 641/7721/15-к) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64414090>. Див. також: Приговор Мелітопольського горрайонного суду Запорозької обл. от 5 января 2012 г. (дело № 1-31/2012) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/20758512>

² Зауважимо, що йдеться про позбавлення фізичної свободи на етапі до експлуатації людини, оскільки реалізація мети експлуатації лежить за межами розглядуваного складу злочину. Цього, однак, не беруть до уваги деякі суди, визнаючи основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми фізичну свободу. Приміром, Ленінський районний суд м. Миколаєва акцентував увагу на тому, що потерпілий був позбавлений свободи пересування, оскільки Особа-2 систематично переміщала його на інвалідному візку до міжміського вокзалу, де він, знаходячись під її постійним контролем, просив милостиню у перехожих (Вирок Ленінського районного суду м. Миколаєва від 6 травня 2015 р. (справа № 489/8482/14-к) / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44029212>). З огляду на наведені міркування зазначимо, що для встановлення основного безпосереднього об'єкта торгівлі людьми у даному випадку має значення не вказаний вище факт, а те, що потерпілий, якого завербувала з метою експлуатації Особа-2, перебував у уразливі стані.

інтересів сучасного суспільства¹. З цією точкою зору погодитись не можемо, оскільки вона не відображає сутнісні особливості розгляданого діяння. Цікаво, що для обґрунтування своєї позиції В.В. Стукалов апелює до того, що при вчиненні торгівлі людьми має місце отождошення потерпілого з предметом товарно-грошових відносин і здійснення щодо нього повноважень, притаманних праву власності². Зазначений аргумент, однак, зовсім не ілюструє твердження науковця про те, що від торгівлі людьми страждає громадська безпека. Як видається, коректніше тут було б говорити про посягання не на громадську безпеку, а на гідність людини.

Точку зору про те, що основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми є громадська моральність, послідовно відстоює А.М. Орлеан³. Обґрунтовуючи свою позицію, науковець зазначає, що громадська моральність базується на системі норм та правил поведінки, ідей, звичаїв, традицій, уявлень про добро і зло, справедливість та несправедливість, честь та гідність, що домінують у відповідному суспільстві⁴. На думку А.М. Орлеана, у деяких випадках дуже важко визначити соціальне благо, що охороняється правом від протиправних посягань. Наприклад, життя чи здоров'я тварини не охороняється правом, однак жорстоке поводження з тваринами в кримінальному законі визнається злочином. У таких випадках під охороною права перебуває моральність як духовний фактор суспільства⁵. На переконання дослідника,

¹ Стукалов В.В. Уголовно-правовые аспекты торговли людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ростов-на-Дону, 2012. С. 19–20.

² Стукалов В.В. Уголовно-правовые аспекты торговли людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ростов-на-Дону, 2012. С. 19.

³ Див., зокрема: Діяльність органів внутрішніх справ по запобіганню торгівлі людьми: навч. посібник / за ред. акад. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во НУВС, 2001. С. 45–46; Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 84–87; Орлеан А.М. Нова редакція статті, що передбачає кримінальну відповідальність за торгівлю людьми: аналіз складу злочину. *Юридичний журнал*. 2006. № 4. С. 38; Орлеан А.М. Соціальна обумовленість криміналізації та кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. С. 10; Орлеан А.М., Лизогуб Б.В. Вдосконалення кримінального законодавства у напрямку протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею явищам. *Право і безпека*. 2005. Том 4. № 4. С. 102.

⁴ Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 84.

⁵ Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 85.

існування явища торгівлі людьми здатне суттєво спотворити мораль, що призведе до деформації психології людей, тобто до формування безпосередньої причини вчинення торгівлі людьми, що, своєю чергою, сприятиме поширенню таких злочинів¹. Крім того, аргументуючи свою позицію, А.М. Орлеан вказує, що злочином проти моральності торгівлю людьми визнали польський та голландський законодавці². Зважаючи на окреслені доводи, науковець висловив пропозицію перемістити статтю про відповідальність за розглядуване діяння у розділ XII «Злочини проти громадського порядку та моральності» Особливої частини КК України³. Зауважимо також, що аналогічну пропозицію висловила І.А. Карташова⁴.

Насамкінець проаналізуємо обґрунтованість визнання основним безпосереднім об'єктом розглядуваного злочину честі та гідності особи. Як зазначалося вище, більшість дослідників заперечує таку точку зору. Більше того, окремі науковці вважають, що гідність і честь не можуть розглядатися навіть в якості додаткового об'єкта аналізованого посягання⁵. Ще інші переконані, що навіть у разі обернення людини в рабство її гідність страждає лише в деяких випадках⁶.

На думку В.А. Козака, у разі вчинення торгівлі людьми далеко не завжди принижується самооцінка людиною своїх духовних, моральних, соціальних та інших якостей, а тому визнавати гідність людини основним безпосереднім об'єктом розглядуваного злочину немає під-

¹ Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 86.

² Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 85.

³ Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 85, 86, 150; Орлеан А.М. Соціальна обумовленість криміналізації та кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2003. С. 10; Орлеан А.М., Лизогуб Б.В. Вдосконалення кримінального законодавства у напрямку протидії торгівлі людьми та пов'язаним з нею явищам. *Право і безпека*. 2005. Том 4. № 4. С. 102.

⁴ Карташова І.А. К вопросу об определении основного непосредственно-го объекта торговли людьми и использования рабского труда и о месте данных составов преступлений в структуре Уголовного кодекса Российской Федерации. *Вестник Краснодарского университета МВД России*. 2010. № 3. С. 36.

⁵ Кислова Е.А. Уголовно-правовые средства противодействия рабству и торговле людьми: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2005. С. 18.

⁶ Казамиров А.И. Уголовно-правовая защита права человека на свободу: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Рязань, 2003. С. 141.

став¹. А.М. Орлеан також вважає, що реальні випадки торгівлі людьми свідчать, що честь та гідність особи не завжди страждають від цього злочину. На його переконання, коли людина добровільно погоджується на свій продаж, приниження її честі та гідності не відбувається. Вони вже були принижені задовго до вчинення аналізованого діяння жебрацькими умовами існування або іншими обставинами, що не залежать від волі винної особи².

Варто погодитись з тим, що у разі вчинення торгівлі людьми не завжди принижується самооцінка людиною своїх якостей. Підтверджує це здійснений аналіз емпіричної бази: у багатьох випадках потерпілі байдуже ставляться до власної гідності. Такий висновок, однак, означає лише те, що основним безпосереднім об'єктом розглядуваного злочину не є гідність людини в суб'єктивному її значенні. Разом з тим очевидним видається те, що *торгівля людьми несумісна з гідністю людини в об'єктивному її розумінні (людською гідністю)*, адже, як слушно зазначає Я.Г. Лизогуб, людиною торгують як річчю, щодо неї укладають злочинні угоди з приводу її протиправного використання, залучають до аморальних сфер діяльності тощо³. На цей факт, до речі, прямо вказується в спрямованих на протидію торгівлі людьми міжнародно-правових актах. Так, у преамбулі Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами підкреслюється, що «проституція і зло, яке супроводжує її, яким є торгівля людьми, що має на меті проституцію, *несумісні з гідністю і цінністю людської особи* і загрожують добробуту людини, сім'ї і суспільства»⁴. В преамбулі Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми вказано, що «торгівля людьми є порушенням прав людини та *порушенням гідності й недоторканності людини*»⁵. У Глобальному плані дій ООН щодо боротьби з торгівлею людьми підкреслюється, що торгівля людьми «являє собою злочинну діяльність, що *посягає на гід-*

¹ Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. С. 46.

² Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми. Монографія. Харків: СІМ, 2005. С. 83, 84–85.

³ Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Київ: ВД «Дакор», 2013. С. 115.

⁴ Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 2 грудня 1949 р. / Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text

⁵ Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р. / Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text

ність людини й негативно впливає на розвиток, мир і безпеку та права людини» (п. 1)¹.

Вище зазначалося, що деякі автори основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми визнають честь особи. Аналіз емпіричної бази засвідчує, що честь в результаті торгівлі людьми дійсно нерідко уражається. Стосується це передовсім випадків, коли жертву розглядуваного злочину примусили займатися проституцією. Соромлячись свого минулого, потерпілі нерідко прагнуть зберегти його в таємниці, часто навіть не з'являються до суду (а то й відмовляються від визнання їх потерпілими), не бажаючи, аби інші особи дізналися про відповідні подробиці. Такі ситуації хоч і є поширеними, однак не стосуються всіх без винятку випадків вчинення даного діяння. У зв'язку з цим честь особи не може визнаватися основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми.

Підсумовуючи викладене, доходимо висновку, що *основним безпосереднім об'єктом торгівлі людьми слід визнавати свободу та гідність особи в об'єктивному її значенні (людську гідність)*.

Додатковими факультативними безпосередніми об'єктами розглядуваного злочину можуть бути життя, здоров'я, честь та гідність людини у суб'єктивному її розумінні, статевая свобода та статевая недоторканість особи, її трудові права, встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, порядок перетинання державного кордону України, встановлений порядок документообігу тощо².

¹ Глобальный план действий Организации Объединенных Наций по борьбе с торговлей людьми. Принят резолюцией 64/293 Генеральной Ассамблеи ООН от 30 июля 2010 г. / Организация Объединенных Наций. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/gp_trafficking.shtml

² Див. також: Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 186; Борисов В.І., Козак В.А. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: характеристика складу злочину. *Альманах кримінального права: збірник статей. Вип. 1* / відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. Київ: Правова єдність, 2009. С. 155; Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2016. С. 341; Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. С. 47; Лизогуб Я.Г., Яценко С.С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: навчальний посібник / наук. ред. д-р юрид. наук, проф. С.С. Яценко. Київ: Атіка, 2005. С. 39; Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2018. С. 443.

Наукове видання

ЗАКАРПАТСЬКІ ПРАВОВІ ЧИТАННЯ TRANSCARPATHIAN LEGAL READINGS

*Матеріали XII
Міжнародної науково-практичної конференції
(29-30 квітня 2020 року, м. Ужгород)*

У авторській редакції

Верстка – Полянська Іванна
Дизайн обкладинки – Кокіна Рената

Підписано до друку __.09.2020 р. Формат 60x84/16. Папір офсет.
Гарнітура Cambria. Ум. друк. арк. 27,0. Тираж 100 прим. Замов. № _____

Виготовлено та видруковано у ТОВ «РІК-У»:
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 3б, +38 095 48 00 799, print@rik.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5040 від 21 січня 2016 р.

318 Закарпатські правові читання. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 квітня 2020 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. Я.В. Лазура, М.В. Савчина, М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2020. 464 с.

ISBN 978-617-7868-20-9

У науковому збірнику опубліковано матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Закарпатські правові читання», що відбулася 29-30 квітня 2020 р. на базі Ужгородського національного університету. Матеріали конференції містять матеріали доповідей, які присвячені окремим проблемам сучасної юриспруденції, зокрема, філософсько-правових цінностей та конституційної демократії, порівняльного правознавства та його місця серед юридичних наук, утвердження незалежності судів та впровадження судово-правової реформи, належного урядування та стандартів адміністративних процедур. Також у збірнику можна знайти доповіді, присвячені моделі втручання держави в економічні свободи та стану економічного (господарського) права, розвитку приватного права у контексті європейської інтеграції, сучасних тенденцій кримінального права у світлі гуманізації права, забезпечення справедливого правосуддя та виконання судових рішень.

Для наукових та науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів правничого напрямку, юристів-практиків, усіх, хто цікавиться питаннями юриспруденції.

УДК 3(477.87):378